

וּמְשַׁתְקְעִין לְתַתָּא (סוּמְקָא וְרוּקָא אוּכְמָא). לָא אַתְחַזִּי בַר הַהוּא תְּוּרָא, דְּנִהִיר
מַעֲתִיק יוֹמִין. וְנִהִירִין מַנְיָה כָּל אֵינוֹן דְּלְתַתָּא. (נ"א הוא).

וְלִית גְּוֹנָא אַתְחַזִּיא, בַּר הַהוּא תְּוּרָא בְּלַחֲדוּי. וּבְגִין כְּפָּ אֶסְתְּלִקוּ כָּל
מְאִרִיהוֹן דְּסוּמְקָא וְאוּכְמָא, דְּאֵינוֹן תְּאוּמִין כְּחָדָא. הָדָא הוּא דְכַתִּיב
(שיר השירים ד) שְׁנִיף כְּעֵדֵר הַקְּצוּבוֹת שְׁעָלוּ מִן הַרְחָצָה שְׁפָלָם מִתְּאִימוֹת. מְאִי
מִן הַרְחָצָה. מִהֵוּא אֶסְחוּתָא דְעֵינָא קְדִישָׁא עֲלָאָה. שְׁפָלָם מִתְּאִימוֹת.
מִתְּעַרְבֵן דָּא כְּדָא, וְאַתְדַּבְּקֵן דָּא כְּדָא. וְמָה דְאָמַר שְׁנִיף כְּעֵדֵר הַקְּצוּבוֹת,
וְאַתְּ אִמְרַת שְׁפָלָם מִתְּאִימוֹת. כְּלוּמַר, תְּוּרָא דְלַהוֹן, כְּהוּא תְּוּרָא
דְעֵינִין, כַּד אֶסְחֵן בְּחוּרְתָא דְעֵינָא עֲלָאָה.

וְדָא זְמִינִין לְמַנְדַּע צְדִיקֵינָא, לְמַחַזִּי בְּרוּחָא דְחַכְמָתָא, כְּמָה דְאֵת אָמַר
(ישעיה נד) כִּי עֵין בְּעֵין יֵרָאוּ. אֵימְתִי בְּשׁוּב יְיָ צִיּוֹן. וְכַתִּיב (במדבר יד) אֲשֶׁר
עֵין בְּעֵין נִרְאָה אֶתָּה יְיָ, וְכַדִּין פְּקִיחוּתָא דְעֵינִין לְטַב.

וְאִית פְּקִיחוּתָא דְעֵינִין לְטַב. וְאִית פְּקִיחוּתָא דְעֵינִין לְכִישׁ. לְטַב, כְּמָה
דְכַתִּיב, (דניאל ט) פְּקַח עֵינֶיךָ וּרְאֵה שׁוֹמְמוֹתֵינוּ וְגוֹ'. וְדָא הָכָא לְטַב,
וְלְכִישׁ. וְכַתִּיב (ישעיה לג) עֵינֶיךָ תִּרְאֶנָּה יְרוּשָׁלַם נוֹה שְׁאֲנָן אֲהֵל בַּל יִצְעֵן בַּל
יִסַּע יִתְדוֹתָיו לְנֹצַח הָא הָכָא לְטַב וְלְכִישׁ. דְלָא אַתְעַבִּיד דָּא בְּלָא דָּא.

תְּנָא בְּצַנִּיעוּתָא דְסַפְרָא, מִהוּ עֵינֶיךָ תִּרְאֶנָּה יְרוּשָׁלַם נוֹה שְׁאֲנָן. וְכִי יְרוּשָׁלַם
נוֹה שְׁאֲנָן הוּא, וְהָא כְּתִיב (ישעיה א) צֶדֶק יִלִּין בָּהּ. וּבְאַתָּר דְאַשְׁתַּכַּח
צֶדֶק, לָאו שְׁקִיט, וְלָאו שְׁאֲנָן הוּא. אֵלָּא עֵינֶיךָ תִּרְאֶנָּה יְרוּשָׁלַם נוֹה שְׁאֲנָן.
נוֹה שְׁאֲנָן, לְעַתִּיק יוֹמִין אַתְמַר, (דִּישְׁנָח בְּאֵלִיו עֵינִיו) דְהַהוּא עֵינָא שְׁקִיט וְשְׁאֲנָן.
עֵינָא דְרַחֲמִי, עֵינָא דְלָא נָטִיל מְאַשְׁגַּחוּתָא דָּא, לְאַשְׁגַּחוּתָא אַחְרָא. וּבְגִין
כְּפָּ כְּתִיב, עֵינֶיךָ תִּרְאֶנָּה חֶסֶד יו"ד, וְלָא עֵינֶיךָ. וְמָה דְאָמַר יְרוּשָׁלַם וְלָא
צִיּוֹן, הָכִי אֶצְטְרִיף, לְאַכְפְּיָא (דף קל"ז ע"ב) לְדִינָא, דְאַשְׁתַּכַּח בָּהּ וְלִרְחֻמָּא
עֲלָה.

וְתַאנָּא, כְּתִיב (דברים יא) עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּהַ מְרִשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה,
(הָדָא הוּא דְכַתִּיב צֶדֶק יִלִּין בָּהּ דְבַח אֶשְׁתַּבְּחוּ גִבּוֹרֵי דְדִינִין וְתִיר מִכָּל שְׂאֵר אַתְרֵי) (נ"א דְכַתִּיב צֶדֶק יִלִּין בָּהּ

דְבַח אֶשְׁתַּבְּחוּ גִבּוֹרֵי דִינִין וְתִיר מִכָּל שְׂאֵר אַתְרֵי וְתַאנָּא, כְּתִיב (דברים יא) עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּהַ מְרִשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית
שָׁנָה. הַשְׁתָּא עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּהַ וּכְרִין פְּקִיחוּתָא דְעֵינִין בְּהַ לְטַב וְלְכִישׁ כְּגִין דְאִית בְּהוּ יְמִינָא וְשְׁמַאלָא, דִּינָא וְרַחֲמִי)
וְלְזַמְנָא דְאֵתִי, יִשְׁתַּכַּח בְּהַ עֵינָא חַד דְרַחֲמִי. עֵינָא דְעַתִּיקָא דְעַתִּיקִין הָדָא
הוּא דְכַתִּיב, (ישעיה נד) וּבְרַחֲמִים גְּדוּלִים אֶקְבָּצֶךָ. כִּיּוֹן דְאָמַר רַחֲמִים, מִהוּ
גְּדוּלִים. אֵלָּא אִית רַחֲמִי, וְאִית רַחֲמִי. רַחֲמִי דְעַתִּיק דְעַתִּיקִין, אֵינוֹן אֶקְרוּן
רַחֲמִים גְּדוּלִים. רַחֲמִי דְזַעִיר אֲנַפִּין, אֶקְרוּן רַחֲמִים סְתָם. (מהנ"א הוא: משום דאית
בִּיהַ יְמִינָא וְשְׁמַאלָא, דִּינָא וְרַחֲמִי) וּבְגִין כְּפָּ וּבְרַחֲמִים גְּדוּלִים אֶקְבָּצֶךָ, דְעַתִּיק יוֹמִין.

תאנא בהני עינין, בתרין גוונין מנייהו, בסומקא ואוכמא, שראן תרין דמעין. וכד בעי קדשא דקודשין לרחמא על ישראל, אחית תרין דמעין, לאתבסמא בימא רבא. מאן ימא רבא. ימא דחכמתא עלאה. פלומר דיתסחון בנהרא (ס"א בחורא) במבועא דנפיק מחכמתא רבא, ומרחם להו לישראל.

חוטמא. תאנא בצניעותא דספרא, חוטמא דזעיר אנפין. בחוטמא אשתמודע פרצופא. בהאי חוטמא אתפרשא מלה דכתיב, (שמואל ב כב) עלה עשן באפו וגו'. עלה עשן באפו, בהאי תנא, אתפללו אשא, וגחלי דנורא. דלית (ס"א בחוטמא אשתמודע פרצופא תלת שלהובין מתוקרין בנקבוי מהאי חוטמא אתפשמן תלת גווני תנא ואשא וגחלי דנורא דכתיב, שמואל ב כב) עלה עשן באפו. ולית) תנא בלא אשא, ולא אשא בלא תנא. וכלהו אסתליקו (ס"א אתדליקו) ונפקי מחוטמוי.

ותאנא, פד אתחברו תלת אלין, דכלילן בהאי תנא, דנפיק מחוטמא. אתקמט חוטמא, ונשיב ונפיק תנא אוכמא וסומקא. ובין תרי גווני. וקרין ליה, אף וחימה ומשחית. ואי תימא אף וחימה פתיב, (דברים ט) פי וגורתי מפני האף וחימה, דאינון תנא אוכמא וסומקא, משחית מנא לן. דכתיב, (בראשית יג) לפני שחת יי את סדום ואת עמורה. שחת המשחית, בנורא דליק מוקדא.

ותאנא, חמש גבוראן אינון, בהאי זעיר אנפין. ואסתלקו לאלף וארבע מאה גבוראן. ומתפשטאן בחוטמוי. בפומא. בדרועוי. בידין. באצבעין. ובגין כף פתיב, (תהלים קו) מי ימלל גבורות יי. גבורת פתיב, פתיב הכא גבורות, וכתיב התם, (דברי הימים א כט) לך יי הגדולה והגבורה. אלא הכי תאנא, פד אתחבראן פלהו גבוראן פחדא, אתקרי גבורה חדא.

וכלהו גבוראן, שריאן לנחתא מחוטמוי. ומהאי תליין, אלף (אלפין) וארבע מאה רבוא, לכל חד מנייהו. ובהאי תנא דאפיק מחוטמוי, תליין אלף (אלפין רבוא) וארבע מאה (וחמש) דסטר גבורה דא. וכלהו גבוראן תליין מהאי חוטמא, דכתיב, (תהלים קמה) דר לדור ישבח מעשיך וגו'. וכד שארי גבורה דא, פלהו גבוראן מתלהטן ושטאן, (נ"א ונחתין) עד דנחתן ללהט החרב המתהפכת.

כתיב, (בראשית יט) פי משחיתים אנחנו את המקום הזה. וכתיב (בראשית יג) לפני שחת יי את סדום ואת עמורה. וכתיב, (בראשית יט) ויי המטיר על סדום ועל עמורה. אלא הכי תאנא, לא דיין לרשעים וכו', אלא דמהפכי מדת רחמים למדת הדין.

והיאך מהפכי, והא כתיב (מלאכי ג) אני יי לא שניתי. אלא בכל זמנא דעתיק

דַּעֲתִיקִי, רִישָׁא חוּרָא, (אתגלייא) רַעוּא דְרַעוּיָן, אַתְגְּלִיין, רַחֲמִין דְּרַבְרַבִּין
אַשְׁתַּכְּחוּ בְּכֻלָּא. וּבְשַׁעֲתָא דְלָא אַתְגְּלִיָא, פֶּל זַיִינִין (פ"א דינין) דְזַעִיר אֲפִין
זְמִינִין, וְכַבִּיכּוּל רַחֲמִי, עֶבֶיד דִּינָא, הֵהוּא עֲתִיקָא דְכֻלָּא.

דִּתְנָא, כַּד אַתְגְּלִיָא עֲתִיקָא דַּעֲתִיקִין, רַעוּא דְרַעוּיָן, כְּלָהוּ בּוֹצִינֵי דַּאֲתַקְרוּן
בְּשָׂמָא דָא, נְהִירִין. וְרַחֲמִי אַשְׁתַּכְּחוּ בְּכֻלָּא. וּבְשַׁעֲתָא דְלָא אַתְגְּלִי
טְמִירָא דְטְמִירִין, וְלָא אַתְנַהֲרִין אֲלִין בּוֹצִינֵי, מִתְעַרִין דִּינִין, וְאַתְעֶבֶיד
דִּינָא. מָאן גְּרִים לְהָאֵי דִינָא. רַעוּא דְרַעוּיָן דְלָא אַתְגְּלִי, וּבִגִין כְּף מְהַפְכִין
חַיִּיבִיא רַחֲמִי לְדִינָא. וּמָה דְאָמַר הָכָא, מֵאֵת יֵי מִן הַשָּׁמַיִם. בְּזַעִיר אֲפִין
אַתְמַר. וּמִשְׁמַע דְכַתִּיב מִן הַשָּׁמַיִם, אֵשׁ וּמִיָּם. רַחֲמִי וְדִינָא. לְאַפְקָא מָאן
דְלִית בֵּיה דִּינָא כְּלָל.

תַּאנָּא, הָאֵי חוּטְמָא זַעִיר. וְכַד שְׂאֲרֵי תְנָנָא (דף קל"ז ע"א) לְאַפְקָא, נְפִיק
בְּבַהִילוֹ, וְאַתְעֶבֶד דִּינָא. וּמָאן מְעַכְב לְהָאֵי חוּטְמָא דְלָא יִפִּיק
תְנָנָא, חוּטְמָא דַּעֲתִיקָא קְדִישָׁא, דֵּהוּא אֲקָרִי אַרְךְ אֲפִים מְכֻלָּא.

וְהִינֵנוּ רְזָא דְתַנִּינִין, (שמות לד) יֵי יֵי פְסִיק טַעֲמָא בְּגוּוִיָּהוּ. בְּכֻלָּהוּ אֲתַר דְשָׂמָא
אַדְפַּר תְּרֵי זְמַנִּי, פְּסִיק טַעֲמָא בְּגוּוִיָּהוּ, פְּגוּן (בראשית כב) אֲבַרְהָם
אַבְרָהָם. (בראשית מו) יַעֲקֹב יַעֲקֹב. (שמואל א ג) שְׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל. כְּלָהוּ פְסִיק טַעֲמָא
בְּגוּוִיָּהוּ. חוּץ מִמֹּשֶׁה מֹשֶׁה, דְלָא פְסִיק טַעֲמָא בְּגוּוִיָּהוּ. מָאֵי טַעֲמָא.
אַבְרָהָם אֲבַרְהָם, בְּתַרְאָה שְׁלִים, קְדַמָּא לָא שְׁלִים, דֵּהֲשַׁתָּא שְׁלִים בַּעֲשׂוֹר
נְסִיוִנֵי, וּבִגִין כְּף פְּסִיק טַעֲמָא בְּגוּוִיָּהוּ, דֵּהֲשַׁתָּא לָא הָוָה אִיהוּ כְּדַקְדַּמִּיתָא.
יַעֲקֹב יַעֲקֹב, בְּתַרְאָה שְׁלִים, קְדַמָּא לָא שְׁלִים, דֵּהֲשַׁתָּא אַתְבָּשׁוּר בְּיוֹסֵף,
וְשָׂרָאֵת עָלֶיהָ שְׂכִינְתָּא. וְעוֹד, דֵּהֲשַׁתָּא אַשְׁתְּלִים בְּאַרְעָא, אֵילָנָא
קְדִישָׁא כְּגוּוֹנָא דְלַעֲיָלָא, בְּתַרִּיסַר תְּחוּמִין, בְּשַׁבְעִין עֲנַפִּין, מַה דְלָא הָוָה
בְּקַדְמִיתָא. וּבִגִין כְּף, בְּתַרְאָה שְׁלִים, קְדַמָּא לָא שְׁלִים, וּפְסִיק טַעֲמָא
בְּגוּוִיָּהוּ. שְׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל, טַעֲמָא פְּסִיק בְּגוּוִיָּהוּ. מָאֵי טַעֲמָא. בְּתַרְאָה
שְׁלִים, קְדַמָּא לָא שְׁלִים, דֵּהֲשַׁתָּא הוּא נְבִיאָה, וְקוּדְם לְכֹן לָא הָוָה
נְבִיאָה. אֲבָל מֹשֶׁה מֹשֶׁה, לָא אֲפְסִיק טַעֲמָא בְּגוּוִיָּהוּ, דְמִיּוּמָא דַּאֲתִילִיד,
שְׁלִים הָוָה. דְכַתִּיב, (שמות ב) וַתֵּרָא אוֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא.

אוּף הָכָא יֵי יֵי, פְּסִיק טַעֲמָא בְּגוּוִיָּהוּ, קְדַמָּא שְׁלִים, בְּתַרְאָה שְׁלִים
בְּכֻלָּהוּ. וּמֹשֶׁה, בְּאַתַּר דִּינָא אָמַר, לְנַחֲתָא לֹון מְעֲתִיקָא קְדִישָׁא,
רַחֲמִין לְזַעִיר אֲנַפִּין. דֵּהֲכִי תַנִּינִין, כְּמָה חִילָא דְמֹשֶׁה, דַּאֲחִית מְכִילָן דְרַחֲמִי
לְתַתָּא. וְכַד אַתְגְּלִי עֲתִיקָא בְּזַעִיר אֲפִין, כְּלָא בְּרַחֲמִי אַתְחַזוּן. וְחוּטְמָא
אַשְׁתַּכִּיף, וְאַשָׁא וְתַנָּנָא לָא נְפִיק, כְּמָה דַּאֲתָּ אָמַר (ישעיה מח) וְתַהֲלִתִי אֲחֻטְם
לְךָ.

וְתֵאנָא, בְּתֵרִין נוֹקְבִין דְּחוּטְמָא, בְּחַד נוֹקְבָא נְפִיק תְּנַנָּא, לְהֵיט, וּמְשַׁתְּקַעָא
בְּנוֹקְבָא דְתְהוּמָא רַבָּא. וּמְחַד נוֹקְבָא, נְפִיק אִשָּׁא דְאוּקִיד
בְּשִׁלְהוּבוּי, וּמְתַלְהֵטָא (בְּאַרְבַּע אַלְפֵי) בְּאַלְפֵי וְאַרְבַּע מָאָה עֲלָמִין דְּבִסְטֵר
שְׂמָאֵלָא. וּמֵאֵן דְּגָרִים לְקַרְבָּא בְּהַאי, אִקְרִי אִשׁ יִי. אִשָּׁא דְאֶכְלָא וְאוּקִיד
כָּל שָׂאֵר אִשִּׁין. וְהַאי אִשָּׁא לָא אֲתַבְּסָם, אֶלָּא בְּאִשָּׁא דְמִדְבַּחָא. וְהַאי תְּנַנָּא
דְּנְפִיק מִנוֹקְבָא אַחְרָא, לָא אֲתַבְּסָם אֶלָּא בְּתַנְנָא דְקַרְבָּנָא. (דְּמִדְבַּחָא).

וּבְרָא תְלִיָא בְּחוּטְמָא, בְּגִין כְּפֵי כְּתִיב, (בְּרֵאשִׁית ח) וַיִּרְחַ יְיָ אֶת רֵיחַ הַנִּיחַח.
דְּכֹלָא בְּחוּטְמָא תְלִיָין, לְאַרְחָא הַאי חוּטְמָא, בְּתַנְנָא, וְאִשָּׁא סוּמְקָא.
וּבְגִין כְּפֵי אֲתַקְבֵּל בְּרַעְוָא. וְהַאי (הוּא) דְּכְתִיב, (בְּמִדְבָר יב) וַיִּחַר אֵף יְיָ. (דְּבֵרִים יא)
וְחָרָה אֵף יְיָ. (שְׁמוֹת כב) וְחָרָה אִפִּי. (דְּבֵרִים ו) כִּן יַחְרָה אֵף יְיָ. כֹּלָא בְּזַעִיר אִפִּין
אֲתַמֵּר, וְלָא בְּעַתִּיקָא.

תֵּאנָא, כְּתִיב (דְּנִיָּאל ט) הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזַנָּהּ וְשָׁמַע הַאי (ס"א תֵּאנָא בְּצִנְיָעוּתָא דְסַפְרָא דְרַנְנָא
(ס"א עֲקִימָא) עֲקִימָא לְמִשְׁמַע טַב וּבִישׁ וְדָא אִיהוּ) אוּדְנָא דְאֲתַעְבִּיד תַּחֲוֹת שְׁעָרֵי.
וְשַׁעְרֵי תְלִיָין עֲלִיָה. (וְאוּדְנָא הוּא לְמִשְׁמַע) וְאוּדְנָא אֲתַעְבִּיד בְּרִשׁוּמֵי רְשִׁימִין לְגָאוּ.
כְּמָה דְעֵבִיד (ס"א דְבֵאֲרִי) דְרַגָּא בְּעִקְמָא, (לְהַאי וְלְהַאי) מָאִי טַעְמָא בְּעִקְמָא. (ס"א
בְּגִין דְּתַעֲבֵב קָלָא לְאַעֲלָא לְמוּחָא וּבְחִיָין בְּמוּחָא וְלָא בְּכַהֲלִין) (בְּגִין לְמִשְׁמַע טַב וּבִישׁ) וְתֵאנָא, מְהַאי עֲקִימָא
דְכַגּוּ אוּדְנִין, תְּלִיָין כָּל אֵינוּן מְאֲרֵי דְגִדְפִין, דְּכְתִיב בְּהוּ, (קְהֵלֵת י) כִּי עוֹף
הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל וּבַעַל כְּנָפַיִם יִגִּיד דְבָר.

בְּגוּ אוּדְנָא, נְטִיף מְתַלַּת חֲלָלֵי דְמוּחָא, לְהַאי נוֹקְבָא דְאוּדְנִין. וּמְהַהוּא
נְטִיפָא, עֵייל קָלָא בְּהַהוּא עֲקִימָא, וְאֲתַצְרִיף בְּהַהוּא נְטִיפָא, בִּין טַב
וּבִין בִּישׁ. טַב, דְּכְתִיב, (תְּהִלִּים סט) כִּי שׁוֹמֵעַ אֶל אֲבִיוֹנִים יְיָ. בִּישׁ, דְּכְתִיב,
(בְּמִדְבָר יא) וַיִּשְׁמַע יְיָ וַיִּחַר אַפּוֹ וַתִּבְעַר בָּם אִשׁ יְיָ.

וְהַאי אוּדְנָא סְתִים לְבַר. וְעִקְמָא עֵייל לְגוּ, לְהַהוּא נוֹקְבָא דְנְטִיפָא מֵן
מוּחָא, בְּגִין לְמַכְנַשׁ קָלָא לְגָאוּ, דְלָא יִפּוּק לְבַר, וְיִהֵא נְטִיר וְסְתִים
מִכָּל סְטֵרוּי. בְּגִין כְּפֵי הוּא רָזָא. וְוִי לְהַהוּא דְמַגְלֵי רָזִין, דְּמֵאֵן דְּמַגְלֵי רָזִין
כְּאֵלוּ אֲכַחִישׁ תְּקוּנָא דְלַעֲיָלָא. דְאֲתַתְּקֵן לְמַכְנַשׁ רָזִין, וְלָא יִפְקוּן לְבַר.
תְּנַנָּא, בְּשַׁעֲתָא דְצוּוּחִין יִשְׂרָאֵל בְּעֵאקָא, וְשַׁעְרֵי מְתַגְלִיָין מַעַל אוּדְנִין,
כְּדִין עֵייל קָלָא בְּאוּדְנִין, בְּהַהוּא נוֹקְבָא דְנְטִיף מְמוּחָא, וְכַנְשׁ (וּכְטִישׁ)
בְּמוּחָא. וְנְפִיק בְּנוֹקְבֵי דְחוּטְמָא. וְאֲתַזְעֵר חוּטְמָא, וְאֲתַחְמָם, (ס"א וְאֲתַחְמָם)
וְנְפִיק אִשָּׁא וְתַנְנָא מְאֵינוּן נוֹקְבִין, וּמְתַעְרִין (דְּרַק"ל ח"ב ע"ב) כָּל גְּבוּרָאֵן, וְעֵבִיד
נוֹקְמִין.

וְעַד לָא נְפִקִין מְאֵינוּן נוֹקְבִין אִשָּׁא וְתַנְנָא, סְלִיק הַהוּא קָלָא לְעֵיָלָא, וּבְטַשׁ
בְּרִיחָא דְמוּחָא (ס"א בְּרִישָׁא בְּמוּחָא), וְנִגְדִין תְּרִין דְמַעֲיָן מְעֵינִין, וְנְפִק